

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,

член на научно жури формирано със заповед на
Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на Теодора Александрова Йовчева

на тема:

**„Персонализация на политическите партии в България:
НДСВ и ГЕРБ в сравнителна перспектива”,**

за присъждане на образователната и научна степен
„доктор по политология” (Сравнителна политология)

1. Актуалност и кратка характеристика на дисертационния труд

Представеният за публична защита дисертационен труд е посветен на актуален и богат на изследователски ракурси феномен от предметната област на политическите партии. Той се отнася до засилването на процеса на персонализация в съвременните партии, който има своите теоретични и практически измерения. На теоретично равнище неговото изследване обогатява съществуващите концепции и обяснителни модели за организационните промени и трансформации на политическите партии. В политическата практика този процес води до все по-често срещаното образуване и бързия възход на партии, със специфичен стил на ръководство и организация, които определяме най-общо като „лидерски“. Тези партии остават недостатъчно изследвани у нас, с оглед теоретичните постижения на западната политическа наука и техните специфични черти и особености в съвременната българска политика. Посочените обстоятелства са безспорни и достатъчни за да аргументират актуалността на темата и на извършената изследователската работа от Теодора Йовчева в нейното дисертационното изследване.

Дисертацията е с общ обем от 201 страници и представлява цялостен, завършен текст, който отговаря на критериите за научно изследване в областта на политическите

науки. Структурирана е в увод, четири глави, заключение, едно приложение и използвана литература, които обвързват логически нейното съдържание. В текста има направени 4 таблици и 11 фигури в подкрепа на направения от автора анализ. Налице е много богата информационна осигуреност с голямо количество заглавия от чужди и български автори по изследваната проблематика – монографии, статии, емпирични изследвания, годишни доклади на институции, интернет ресурси и др.

В увода са открити точно изходните елементи на работата – обект, предмет, поставените цели и задачи, изследователските хипотези, представени и обосновани са използваните методи и възприетата структура. Дисертацията е насочена към изследване на персонализацията на политическите партии в България, чрез сравнителен анализ на две партии - НДСВ и ГЕРБ. Изборът е мотивиран и оправдан поради две основни причини: (1) те имат силни, харизматични лидери които определят всички насоки на партийната дейност и с това са най-ярките примери за процеса на персонализация; (2) те имат коренно различните организационни и политически развития в българския политически живот. Двете партии показват две различни тенденции. Първата не развива партийна организация, а втората системно залага на създаване и разширяване на свои местни структури. Оттук е формулирана и основната хипотеза: организационният фактор – ангажиментът в местни структури – е ключов за оцеляването на партията (с. 7). За нейната проверка и доказване са поставени четири изследователски задачи, които се решават в хода на изследването чрез подходящо подбрана и приложена методология. Тя включва проверка на избран теоретичен модел за доказване на персоналисткия характер на двете партии, набиране и анализ на емпирична информация чрез полуструктурирани интервюта с представители на техните ръководни органи, контент-анализ на партийните устави и предизборните клипове и плакати на двете партии.

Първата глава (с.11-62) е с теоретичен характер и включва представяне на академичния дебат, открояване на причините за появата и избор на дефиниция на понятието „персонализация“ на политическата партия (с.20). Централна роля и значение за процеса на персонализиране има партийният лидер. Той влияе непосредствено върху учредяването и всички предприемани решения и действия на политическата партия. На базата на широк и задълбочен обзор на редица чужди автори, е избран концептуалният модел за персонализация на Т. Погунтке и П. Уеб, който включва три групи индикатори за

идентифициране на „трите лица“ персонализацията на вътрешнопартийно, електорално (предизборно) и езекутивно (в изпълнителната власт) равнище. Избраният модел е тестван в глава втора за партия НДСВ (с.63-97) и в глава трета за партия ГЕРБ (с.98-144). В резултат на това убедително е доказано наличието на персонализация при двете партии, техните общи характеристики и специфики. Четвъртата глава (с.145-181) е фокусирана към организационното изграждане на двете партии. Тук в най-голяма степен е приложен сравнителния анализ, който показва различните организационни стратегии при двете партии изразени в два подхода: личности (НДСВ) или структури (ГЕРБ), което се доказва чрез проведените полуструктурирани интервюта. Наред с това в тази част на изследването е направен анализ на партийните устави, който разкрива от друг аспект на организационната разлика. Много добро впечатление прави сравнителния анализ на формата на участие и постигнатите резултати в местните избори през 2003 и 2007 г. от двете партии (с.173-179). Той точно показва следните зависимости: (1) между наличието на местни партийни структури и постигнатите резултати в местни избори, и (2) ролята на местни партийни структури и спечеленото представителство в местната власт за електоралната устойчивост и постигане на ръст в резултатите от партиите на парламентарни избори. Това потвърждава хипотезата и в крайна сметка дава и научно издържано обяснение за краткия политически живот и залеза на НДСВ и възхода и устойчивото присъствие на другата персоналистка партия ГЕРБ, в българския политически живот през последните петнадесет години. В заключението са направени обобщения и изводи, които отразяват постигнатите резултати от изследването.

2. Оценка на научните резултати и научните приноси

Разработената дисертация представя достойно своя автор и в нея могат да се посочат редица положителните страни и постижения. Изложението е богато на информация и елементи на сравнение, което му придава задълбоченост и пълнота на изследвания предмет. Бих посочил обобщено за постигнати следните научни резултати:

- налице е точно подбрана методология, теоретична и емпирична база на изследването, с научно издържан стил на изложението, без загубване в излишни детайли и отклонения;

- представен е съвременният академичен дебат относно процеса на персонализация на политическите партии, избран и приложен е подходящ теоретичен модел за изследване на персонализацията, който може да се прилага в бъдещи изследвания на тази проблематика;
- задълбочено и пълно са изследвани процесите на персонализация при партии НДСВ и ГЕРБ, които доказано разкриват тяхното идентифициране като персоналистки;
- набрана, систематизирана и приложена е оригинална емпирична информация, чрез проведени полуструктурирани интервюта с водещи ръководни фигури в двете партии, която се вписва и потвърждава техния персоналистки характер;
- направен е сравнителен анализ на сходствата и различията при двете изследвани партии и са открити отделни нови характеристики, които обогатяват наличните индикатори и фактори на персонализацията;
- убедително е доказана ролята на организационния фактор, като определящ за институционализирането, устойчивостта и оцеляването на персоналистките партии, на база изследваните два случая от българската политическа практика.

Изхождайки от съдържанието на дисертационния текст приемам формулираните приноси на с.19-20 от автореферата. Считаю, че те кореспондират с получените резултати от изследването. В конструктивен ред бих отбелязал, че принос трети и пети могат да се обединят, защото се отнасят до един и същи изследователски метод, а последният принос следва да се допълни с организационната структура. Тя е доказана като ключов фактор за институционализирането на персоналистките партии и поради това е по-издържано да присъства конкретно, като елемент от този принос.

3. Оценка на автореферата и научните публикации

Изготвеният и представен автореферат е в обем 21 страници. Той последователно и вярно отразява съдържанието на дисертацията. Не са открити несъответствия между неговото съдържание и това на дисертационния труд. Съобразно изискваните стандарти са направени 4 публикации по темата на дисертацията, което свидетелства за задълбочения интерес на автора по темата на своята работа. Публикувани са в сериозни научни издания. Последната публикация е на чужд език, което придава допълнителен щрих на отговорност

на дисертанта да представи своя разработка пред критична и външна за нашата страна аудитория.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Не намирам основания за критични бележки предвид зададените уводни параметри, ограничения и научната реализация на дисертационния труд. Бих отправил някои бележки с редакционен характер, както и препоръки относно интерпретирането на връзката персоналистки модел – организационен модел или подход на изграждане/стратегия при тези партии. На някои места се забелязват някои повторения в текста. Например на с.148 и с.163 има повторение на един и същи отговор на интервюирано лице. По аналогичен начин като техническа грешка се забелязва погрешната номерация на таблицата на с.176 или объркването на наименованието на националния ръководен орган на партия НДСВ (вж. с. 115 и 116 във връзка със с.72, където неговото име е посочено правилно). Намирам също така, че някои използвани изрази в текста като „партийна олигархия“ (с.20, с.94 и др.) или „партийни клетки“ (с.160-161) имат по-точни и издържани в случая заместители – партиен апарат (ръководство) и съответно местни клубове, както е разписано в устава на партия ГЕРБ. Заглавието на параграфа за популизма в глава първа е формулиран общо, уместно е да бъде доуточнен проблемно, като фактор благоприятстващ персонализацията.

Намирам за необходимо да се отчита и уточни в бъдещата изследователска и експертна работа на дисертанта дали персонализацията е нов организационен модел или е нов типологичен модел на политическа партия. Може да има известно объркване: (1) дали приемаме персоналистките партии за един типологичен (класификационен) модел, с възможност за различна организационна структура/стратегия на изграждане, или (2) персоналистките партии могат да съществуват под различни организационни модели. Проблемът е концептуален и терминологичен – дали приемаме и партията и нейната организация като модели (както се интерпретира на някои места в текста), или моделът е само при партията, а организацията ѝ може да се реализира под различен подход (форма), както показва и дисертационното изследване.

Въпросът ми към докторанта е: има ли връзка или влияние за избора на друг организационен подход при партия ГЕРБ, доколкото партията се образува след НДСВ, и

нейният лидер Бойко Борисов има възможността да наблюдава негативните последици от нейното организационно развитие?

5. Заключение

На основание посоченото до тук в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята категорична подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на **Теодора Александрова Йовчева**, за разработения от нея дисертационен труд на тема: „Персонализация на политическите партии в България: НДСВ и ГЕРБ в сравнителна перспектива“.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 24 юни 2021 г.